

ערי מקלט

במאמר זה ננסה לבחון את הפרשיות העוסקות בערי המקלט ולגלות מתוכן מה מהותה של מצוה זו.

מצוות ערי המקלט מוזכרת בתורה ארבע פעמים :

1. בפרשת משפטים (שמות כ"א, יב-יד) :

מכה איש ומת מות יומת ואשר לא צדה והאלהים אינה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה. וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות.

זהו בעצם הפסוק המכונן את כל פרשיות ערי המקלט. מכאן למדים שלרוצח בשגגה יהיה מקום אליו יוכל לברוח אך לא מפורט כאן מהו אותו מקום. לעומתו, לרוצח במזיד - גם אחיזה בקרני המזבח לא תועיל - "מעם מזבחי תקחנו למות". מכאן אפשר לדייק גם שרוצח בשוגג יכול (אולי בדיעבד) לאחוז בקרנות המזבח ובכך להינצל.

2. בפרשת מסעי (במדבר ל"ה, ט-לד) :

והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהיינה לכם את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה.

3. בפרשת ואתחנן (דברים ד', מא-מג) :

אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש.

4. בפרשת שופטים (דברים י"ט, א-ג) :

שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה... ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך... ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה.

בפרשת שופטים חוזר משה רבינו על הציווי להבדיל שלוש ערים בעבר הירדן המערבי (שלוש הערים בעבר הירדן המזרחי אינן מוזכרות כאן כי משה כבר הבדיל אותן קודם לכן), ומשה מוסיף ומצווה על שלוש ערים נוספות בגבולות הרחבים יותר של ארץ ישראל המובטחת. ציווי זה עדיין לא בא לידי מימוש, ורק לעתיד לבא יתממש. כלומר, שלוש ערים מובדלות ע"י משה בעבר הירדן המזרחי, שלוש ערים יובדלו אח"כ בארץ כנען, ועוד שלוש ערים יתווספו לעתיד לבוא בהרחבת הגבולות.

עיתוי הבדלת הערים בעבר הירדן המזרחי

הפרשה בדברים י"ט מובנת לחלוטין: יש כאן ציווי שחוזר על הציווי בפרשת מסעי - ובספר דברים, כידוע, אנו רגילים לחזרות על מצוות וחלקי מצוות. גם תוספת הציווי על שלוש ערים לעתיד לבוא אינה דבר מתמיה שכן מצאנו גם במקומות אחרים בספר דברים, שמשה, תוך כדי חזרה על מצוות, מוסיף בהן פרטים.

הפרשה שאיננה מובנת ומעוררת תמיהה גדולה היא הפרשה בדברים ד'.

"אז יבדיל משה" - מדוע מדגישה התורה, שדווקא עכשיו משה מבדיל את שלוש הערים בעבה"י המזרחי?

אמנם רש"י, על פי חז"ל, מביא: "מצווה שאפשר לקיימה אקיימנה" (רש"י על דברים ד', מא) אך תשובה זו אינה מספקת. מדוע הוא מקיים דווקא את המצוה הזו? ומדוע ההדגשה הכל-כך ברורה על העיתוי "אז יבדיל"? התורה לא משתמשת בביטוי השגור "ויבדל משה" אלא ביטוי מאוד מיוחד "אז יבדיל", כמו "אז ישיר"¹.

הקשר של הבדלה זו בתורה

כדי להתמודד עם בעיה זו נצטרך לעיין בהקשר בו מופיעה פרשה זו בתורה, דהיינו בכל היחידה דברים א'-ד'.

תחילה נביא את פסוקי הפתיחה והחתימה של ארבעת החלקים ביחידה זו, וכן את הפסוקים הרלוונטיים להבנת עניינו של כל חלק והקשרו ביחידה.

1 הרש"י מבאר פרשייה זו ע"פ שיטה שנקראת עיקרון ההקדמות. לשיטתו, ישנם פסוקים שלמים שאין להם עניין במקומם ולא נכתבו אלא כדי לפתור בעייה בהבנה שתוצר בהמשך הקריאה אם לא נדע את הכתוב בהם.

ואלו דבריו: "אז יבדיל משה - למה הפסיק דברי משה שהם מחוברים יחד זה אחר זה וכתב זה המעשה בינתיים? אלא לפי שהאריך בדברים עד עכשיו, ועתה מתחיל לפרש המצוות היאך ביאר את התורה הזאת והוא צריך לומר בשופטים ושוטרים שלש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר ה' אלוך נותן לך, ואם ירחיב לעתיד לבוא ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה ועל שלש הערים שצווה לו הקב"ה באלה מסעי לעשות בעבר הירדן לא הזכיר שם ולא ציווה משה לישראל לכך כתוב כאן כי משה הבדילם כבר ולכך לא ציווה לישראל" (רש"י על דברים ד, מא).

ביאור דבריו: אכן לא נצרכה כאן פרשה זו מצד עצמה, אלא שבפרשת מסעי נצטוו בניי על שלוש ערים בעבר הירדן המזרחי ושלוש ערים בעבר הירדן המערבי, ובפרשת שופטים חוזר ומצווה על שלוש ערים בעבר הירדן המערבי ועל עוד שלוש ערים לעתיד לבוא, ולא מזכיר את שלוש הערים בעבר הירדן המזרחי, לכן היה צריך להקדים ולומר שמשה כבר הבדילן ואת זה אמר כאן, לפני הנאום בפרק ה', שהוא תחילתו של הנאום שבפרשת שופטים.

דברים א'-ד'

נאום עבר	{	אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב.	א', א -
		אחרי הכתו את סיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך חבשן אשר יושב בעשתרת באדרעי.	א', ד -
		בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר.	א', ה -
נאום הווה	{	ונשב בגיא מול בית פעור.	ג', כט -
		ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר ה' אלהי אבותיכם נותן לכם.	ד', א -
		ושמרת את חקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך אחריך ולמען תאריך ימים על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך כל הימים.	ד', מ -
מעשה משה	{	אז יבריל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש.	ד', מא -
		וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל.	ד', מד -
סיכום היחידה	{	אלה העדת והחקים והמשפטים אשר דבר משה אל בני ישראל בצאתם ממצרים.	ד', מה -
		בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון אשר הכה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים.	ד', מו -
		ויירשו את ארצו ואת ארץ עוג מלך הבשן שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן מזרח שמש.	ד', מז -
		מערער אשר על שפת נחל ארנן ועד הר שיאן הוא חרמון.	ד', מח -
		וכל הערבה עבר הירדן מזרחה ועד ים הערבה תחת אשדת הפסגה.	ד', מט -

חלק א

פרקים א'-ג' - נאום עבר :

זהו נאום היסטורי של משה. סיכום כל הקורות את בניי ממתן תורה ועד עתה.

חלק זה מתחיל בפתחה ארוכה, ולאחר הסיכום ההיסטורי מצויין מיקומם העכשווי - "ונשב בגיא מול בית פעור" (ג', כט).

חלק ב

פרק ד', א-מ - נאום הווה :

חלק זה פותח בביטוי "ועתה ישראל" - קריאה מחודשת של משה אל בני ישראל. זהו החלק השני בנאום - בחלק זה הוא אינו מסכם את ההיסטוריה², אלא מדבר על מצבם כעת ועל הנכון להם בכניסתם לארץ.

חלק זה תחום בצורה ברורה ביותר על ידי פסוקי הפתיחה והסיום, שהדמיון ביניהם ברור. (פסוקים א ו-מ).

שני נושאים מרכזיים נידונים בו :

1. חשיבות מצוות ה'.

2. אזהרה כנגד פסל ותמונה.

חלק ג

פרק ד', מא-מג - מעשהו של משה :

עד כאן משה היה הדובר. מפסוק מא עד סוף הפרק יש כאן מספר המתאר את הדברים מבחוץ. זוהי פרשתנו, הפרשה העוסקת בהבדלת שלוש ערי מקלט בעבר הירדן המזרחי.

חלק ד

פרק ד', מד-מט - סיכום היחידה :

זהו סיכום בגוף שלישי הסוגר את כל היחידה של ארבעת הפרקים.

אפשר לראות שחלק זה מהווה סיכום לכל היחידה על ידי השוואה בין הפסוקים הפותחים את חלק א' שהם גם הפותחים את היחידה כולה (א', א-ה), לבין פסוקי חלק ד', שסוגרים את היחידה (ד', מד-מט): בשניהם תיאור ארוך של מקומות (א', א; ד', מו-מז), ובשניהם ביטויים דומים כגון איזכור ארץ סיחון ועוג (א', ד; ד', מז) ו"התורה הזאת" (א', ה; ד', מד).

בתור חלק שמסכם את כל שלשת החלקים הקודמים, אפשר למצוא בו ביטויים שמופיעים בחלקים השונים :

חלק א' : פתיחתו מקבילה לסיום כל היחידה הנ"ל. בסיומו : "ונשב בגיא מול בית פעור" (ג', כט), ובסיכום : "בגיא מול בית פעור" (ד', מו).

חלק ב' : בפסוקים התוחמים חלק זה מוזכרים חוקים ומשפטים, וכן כמה פעמים בתוך החלק הזה, ובסיכום : "העדות החוקים והמשפטים" (ד', מה).

חלק ג' : האיזכור "בעבר הירדן מזרחה שמש" (ד', מא) מופיע גם בסיכום (ד', מז).

---

2 אמנם מוזכר בו מעמד הר סיני אך לא כתיאור היסטורי אלא כבסיס לאזהרה מפני פסל ותמונה. גם הפרשייה "כי תוליד בנים ובני בנים" מדברת על העתיד רק כאזהרה מפני פסל ותמונה.

משמעות מבנה היחידה

עם ישראל מכונה עם בפעם הראשונה ע"י פרעה מלך מצרים (שמות א', ט), אך מה שמכונן אותו כעם למעשה זה בעצם מעמד הר סיני - נתינת התורה כשלעם ישראל יש חוקה. בשנת הארבעים, לפני הכניסה לארץ, אומרים משה והכהנים הלויים אל ישראל: "הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך". (דברים כ"ז, ט). המפרשים במקום מסבירים שדברי משה נאמרו בתגובה לכך שעם ישראל התעקש לקבל את ספר התורה שניתן קודם לכן רק לכהנים.

אך גם לאחר קבלת התורה לא באה לידי ביטוי מלא עובדת היותו של עם ישראל לעם. ההנהגה במדבר היא ניסית, לא טבעית, מנותקת. כמו כן, חלקים רבים של התורה לא יכולים עדיין להתקיים עד שייכנסו לארץ. רק בהיכנסו לארץ יש השלמה של עם ישראל כעם שלם - שלם בתורתו, שלם בארצו. החוט המשולש - עם ישראל, תורת ישראל, ארץ ישראל - לא במהרה ינתק. כל זמן שחסרה חולייה במשולש זה - כל אחד מקודקודי המשולש פגום ואינו שלם; וכמשל הכרם בכוזרי³.

ישנן הרבה מצוות שהעיתוי שלהן הוא "וכי תבואו אל הארץ". מצוות אלו צובעות בשחור לבן את המציאות - יש קו הפרדה בין ארץ ישראל לחוצה לארץ. בתוך אותו קו מחוייבים במצוות אלו ומחוץ לאותו קו אין קיום לאותן מצוות. ממילא אפשר לומר שמצוות אלו מבטאות ומשקפות מציאות - יש מציאות של חו"ל ויש מציאות של הארץ.

המעבר הוא מעבר חד וחותר מהמצב החסר של המדבר אל המצב השלם של ארץ ישראל. אך יש גם ביטוי להתהוות הממושכת של עם ישראל כעם מעבר לחיתוך החד של קו הגבול. ישנו תהליך ארוך שמתחיל במעמד הר סיני, דרך ארבעים השנה במדבר, כיבוש סיחון ועוג, העמידה לפני הכניסה לארץ, הכניסה לארץ, ותהליך זה ממשיך גם לאחר התנחלותם של בני ישראל בארץ ישראל.

בתוך תהליך התהוותי זה ישנן נקודות ציון שמבטאות דרגאיות - שלבים שונים בתוך התהליך. נקודות ציון אלו באות לידי ביטוי בהפרשת ערי המקלט, שבאה בשלושה עיתויים שונים:

1. לאחר ארבעים שנה במדבר וכיבוש סיחון ועוג, לפני הכניסה לארץ.
2. לאחר כיבוש והתנחלות בארץ כנען.
3. לעתיד לבוא.

דבר זה מורגש יפה מאוד במבנה של פרקים א'-ד' בדברים: בהתחלה משה מסכם סיכום היסטורי - מה עבר על העם ממעמד הר סיני עד נקודה זו. המשמעות של סיכום היסטורי זה היא שעם ישראל התקדם, עבר תהליך של התפתחות.

לאחר מכן משה פותח "ועתה ישראל" - הוא חוזר להווה, למצב הנוכחי. עם ישראל כבר לא באותו מצב שהיה קודם. הוא "עלה כיתה", וממילא מתחייבת מזה הפרשת שלוש ערי מקלט בעבר הירדן המזרחי. הפרשת ערי מקלט מציינת סוף של שלב בתהליך והגעה למדרגה מסויימת.

נקודה זו מאפשרת לנו הבנה נוספת בבקשתו של משה להיכנס לארץ בדברים ג', כג: "אדני ה', אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה... אעברה נא ואראה את הארץ הטובה". רש"י על במדבר כ"ז, יב, מביא את דברי חז"ל: "כיוון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני

3 הכוזרי מביא משל, שכשם שלצמח יש בית גידול מסויים שבו תנאי הקרקע והאקלים המתאימים לו ובו הוא יפרח כך לעם ישראל מתאימה ארץ ישראל.

ראובן, שמח ואמר כמדומה לי שהותר נדרי, משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטין שלו, נכנס לשער והוא אחריו, לטרקלין והוא אחריו, כיון שבא ליכנס לקיטון אמר לו: בני, מכאן ואילך אתה אסור ליכנס". לא בכדי משה מבקש בקשה זו דווקא כאן. כיוון שראה שזכה להגיע לשלב כזה המחייב הבדלת שלוש ערי מקלט, חשב שיוכל לעבור גם לשלב הבא, וכדברי חז"ל (סוטה יד ע"א):

דרש ר' שמלאי מפני מה נתאווה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא כך אמר משה: הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא". אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי.

שוב מופיע העיקרון שעליית מדרגה באה לידי ביטוי בקיום מצוות, כשם שאמרו חז"ל על הבדלת שלוש ערי המקלט בעבר הירדן המזרחי "מצווה שאפשר לקיימה אקיימנה".

עוד אפשר לומר, שמה שנאמר "היום הזה נהיית לעם" (דברים כ"ז, ט) אינה אמירה מוחלטת אלא הכוונה היא - נהיית לעם בעל שיעור קומה מסויים, עם שכבר עומד אחרי ארבעים שנה במדבר, ואחרי הבדלת שלוש ערי מקלט. כאמור המפרשים מבינים שעם ישראל נהיה כאן לעם ע"י רצונו לקבל את ספר התורה. יש להעיר, שבין למאן דאמר תורה מגילה מגילה נתנה ובין למאן דאמר תורה תתומה נתנה (גיטין ס ע"א) בסוף ארבעים השנה נחתמת התורה. גם זה מבטא מצב של מדרגה מסויימת.

הסבר זה מבאר מה עניינה של פרשת הבדלת ערי המקלט דווקא במיקומה, ומדוע הושם דגש חזק על העיתוי - "אז יבדיל משה".

בניי מצווים להבדיל עוד שלוש ערים בארץ כנען. ביצוע הציווי מתואר ביהושע כ', א: "וידבר ה' אל יהושע לאמר... תנו לכם את ערי המקלט אשר דברתי אליכם ביד משה". זה אחד מהמקומות היחידים בנביא שמופיע בו הביטוי "וידבר ה' אל... לאמר"⁴, זהו ביטוי תורתי מובהק, כאומר: אין כאן רצף של עוד סיפור נבואי. יש כאן השלמת מדרגה נוספת. עם ישראל משלים כאן עוד קומה. הוא נמצא אחרי כיבוש וחלוקה - עם בארצו⁵.

המדרגה השלישית היא לעתיד לבוא. עלינו להבין במה ה"לעתיד לבוא" מהווה מדרגה נוספת בהתהוותו של עם ישראל, על פני המדרגה הקודמת של כניסת בניי לארץ כנען והיותם עם בארצו.

סוף מעשה במחשבה תחילה. כל העולם לא נברא אלא בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקראת ראשית. הקב"ה בחר בעם ישראל להיות לו לעם סגולה על מנת לבשר שיש תורה אלוקית, שהיא נעלית יותר מהכרתנו הפשוטה את המציאות. כשם שבעם ישראל ישנם כהנים שתפקידם, ע"פ הנביא, "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו" (מלאכי ב', ז), כך עם ישראל משמש כמורה לכל העמים: לקראת מטרה זו הולך עם ישראל וכל העולם איתו. "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה'... ונהרו אליו כל הגוים. ואמרו לכו ונעלה אל הר ה'... ויורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעיהו ב', ב-ג).

זו מדרגה שכשנגיע אליה באחרית הימים, נוסף עוד שלוש ערי מקלט. גם כאן, עליית שלב מביאה לידי תוספת ערי מקלט.

4. פעם נוספת מופיעה צורה זו בדברי הימים א כ"א, ט, בפניית ה' אל גד חוזה דוד.

5. פן זה אפשר למצוא גם בחז"ל: "תנו רבנן: שלוש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען, ומכוונות היו כמין שתי שורות שבכרם: חברון שביהודה כנגד בצר במדבר, שכס בהר אפריים כנגד רמות בגלעד, קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן" (מכות ט ע"ב).

לגבי שלוש הערים בעבר הירדן המזרחי אומר רש"י (במדבר ל"ה, יד): "אע"פ שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן אינם אלא שניים וחצי, השווה מנין ערי המקלט שלהם". זו גם שאלת הגמרא במכות ט' ע"ב - "בעבר הירדן תלת בארץ ישראל תלת?". נחלקו בעניין זה רש"י והרמב"ן. הרמב"ן (במדבר ל"ה, יט) מפרש על דרך הפשט: "ועל דרך הפשט נראה בעיני, כי ארץ עבר הירדן היתה גדולה מאוד... ראויה לשלוש ערי מקלט ככל א"י מן הירדן והלאה". ורש"י, בעקבות חז"ל, מפרש עובדה זו בכיוון הפראקטי - "משום דבגלעד נפיש רוצחים..." (רש"י על במדבר ל"ה, יד).

על ידי הבנת שלושת השלבים במצוה אפשר לתת משמעות נוספת, מעבר להסברים של רש"י והרמב"ן, על קיומן של שלוש ערים בעבר הירדן המזרחי: כל שלב ושלב בהתהוות עם ישראל מצויינת ע"י מספר שווה של ערי מקלט: שלוש עכשיו, שלוש בכניסה לארץ ושלוש לעתיד לבוא.

מהותן של ערי המקלט

מה מיוחד בעיר המקלט שדווקא במצוה זו מתבטא התהליך של השתלמות עם ישראל?

כאמור, הפרשה המכוננת את ערי המקלט היא הפרשה במשפטים: "מכה איש ומת מות יומת, ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה. וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות" (שמות כ"א, יב-ג). הרוצח במזיד נלקח אפילו אם נאחז בקרנות המזבח. מכאן ניתן להסיק שהרוצח בשוגג יכול להינצל ע"י אחיזה בקרנות המזבח. כמו כן הוא יכול להינצל ע"י מנוסה למקום המוכן לכך, לערי המקלט. כלומר, ערי המקלט מהוות הרחבה של מקום המזבח לעניין ההצלה של הרוצח בשגגה. ננסה לבחון את המהות של המזבח כמקום הצלה.

כל הארץ נחלקה לשבטים, מלבד מקום המקדש. מקום המקדש איננו עוד פיסת אדמה בארץ ישראל אלא מקום שמבחינה מסויימת אינו מוגדר כמקום רגיל, אלא כמקום אלוקי, ויש לזה השלכות מעשיות: בכל הארץ ישנם חוקים ומשפטים מסויימים והנהגות מסויימות ואילו במקום המקדש חלים חוקים אחרים; חוקים אלוקיים.

משל למה הדבר דומה: לשגרירות של ארץ אחת בתוך ארץ אחרת שבתוכה חלים חוקים אחרים ולא החוקים החלים בכל מקום אחר מסביב. חלק מאותם חוקים הוא היכולת להינצל מחוקי גואל הדם באותו מקום. ע"פ החוקים הארציים לגואל הדם יש רשות לרצוח את הרוצח אך ישנם חוקים אלוקיים, ובאותם חוקים בא לידי ביטוי חסד אלוקי שלא בא לידי ביטוי בחוקים הארציים, והחסד האלוקי מתבטא בהגנה על הרוצח בשוגג.

אותו מקום שאיננו שייך לאף שבט, הוא מקום המקדש, הוא בעצם מקומם של הכהנים - הם הנבחרים ע"י הקב"ה, שאין להם חלק ונחלה בארץ ישראל, ואותו מקום שבו חלים החוקים האלוקיים, נמצא באחריותם של הכהנים והלויים.

גם ערי המקלט, שהן הרחבה של אותו עיקרון של חוקים אלוקיים, הן ערי הכהונה, ויפה כאן לשון התורה על הגולה לערי המקלט: "כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדל. ואחרי מות הכהן הגדל ישוב הרצח אל ארץ אחוזתו". כלומר הישיבה בעיר המקלט, עירם של הכהנים, מוצגת כניגוד לארץ אחוזה; ארץ ששייכת לשליחי הקב"ה, בניגוד לארץ שנמצאת בבעלות פרטית.

התרבות ערי המקלט מסמלת התרבות של המקומות בהן שולט החוק האלוקי הגבוה מהחוק הארצי. הריבוי במקומות שבהם שולט החוק האלוקי מממש את השתלמותו של עם ישראל כעם שתפקידו להפיץ תורה ואמונה אלוקית בעולם. לכן, לעתיד לבוא, כשתממש תכליתו של עם ישראל כמפיץ תורה בעמים, כמוסיף תורה אלוקית נעלה מהמוסר הטבעי הארצי, אז יוסיפו עוד

שלוש ערי מקלט, שזה מבטא התווספות במקומות שבהם חלים חוקים נעלים יותר, בהם יש לרוצח בשוגג מקום מילוט.

וזה מחזיר אותנו לפסוק "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות י"ט, ו). כלומר, תפקיד הכהנים ביחס לעם הוא שלוחי רחמנא - לייצג אמת גבוהה והנהגה גבוהה, ולעיתיד לבוא כל עם ישראל יהיה ממלכת כהנים ביחס לעמים⁶.

סיכום

מצוות ערי המקלט איננה מצוה ככל המצוות, מכיוון שהיא מסמלת חסד אלוקי גבוה יותר מהחוקים הרגילים שחלים בכל מקום אחר.

עם ישראל וכל העולם איתו, הולך ומתפתח לכיוון זה של החסד האלוקי, וההתפתחות הזו מעוגנת בהבדלת שלוש ערי מקלט בכל פעם שהיא משיגה מדרגה נוספת בדרך לאותה מגמה.

על ידי הבנה זו נבאר מדוע מזדרז משה להבדיל את שלוש ערי המקלט בעבר הירדן המזרחי. כיוון שמצוה זו מבטאת את התקדמותו של עמ"י לקראת מטרתו מיד כשמשלימים נדבך, הדבר מלווה בהפרשת שלוש ערי מקלט. הנדבך השני, לאחר כיבוש הארץ וחלוקתה מלווה בהפרשת שלוש ערי מקלט בעבה"י המערבי והנדבך השלישי, לעתיד לבוא, מלווה בהוספת עוד שלוש ערים.

---

6. פסוק זה מובא לפני מעמד הר סיני ושם ישנה אזהרה מיוחדת לכהנים, מתוך נקודת הנחה שהכהנים נמצאים במדרגה גבוהה יותר מהעם. בהקשר זה נאמר "ואתם תהיו לי כהנים וגוי קדוש", כלומר - לעתיד לבוא, כל עם ישראל יהיה במדרגה זו.